

Qvadragesimale Ambrosianvm Dvplex, In Dvos Tomos Divisum

In Hoc Opere Per Singvlos Qvadragesimæ dies habetur bina Concio cum Morali, iuxta Euangelia, quæ in Ecclesia Mediolanensi leguntur. Cvm Indicibvs, Sacræ Scriptvræ, Et Rervm notabilium, cum Summa Concionum & Thematum Euangeliorum. Accomodantvr Hæe Conciones Ad Vsvm Romanum pro Quadragesima & ...

Tomvs Primvs, Continens Conciones A Dominica Prima, Qvæ Dicitvr In Capite, vsque ad quartam exclusiuè, quæ dicitur de Caeco

Bellintani, Mattia

Coloniae Agrippinae, 1626

Fer. II. Esto consentiens aduersario tuo, &c. Matth. 5.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55873](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55873)

- Osa 6. 5.* Siet os suum. *Iudicia eius quasi lux egredi-
entur. Tunc manifesta erunt abscondita cor-
dis nostri, pondera operis, vires operantis,
subsidia Dei auxiliantis.* Fac nunc, prætend-
e, valeant excusationum velamina, omnia
nuda tunc erunt, aperta omnia, omnia
Mat. 12. 41 reuelata facie discooperiuntur. Viri Nini-
ue surgent in iudicio. Samaritæ clama-
bunt contra insensatos, ac duros: & quid
Ruth 14. poterit responderi ad increpationes Ruth
Moabitidis? Nata puella hæc ex gentibus,
educata inter gentes, quæ ignorabant
Deum, quæ seruiebant idolo Chamos, mo-
rum fuit eiusmodi, vt digna redderetur,
quæ a Deo vocaretur in sui obsequium,
quæ a Sapientibus laudaretur, quæ Deo gra-
ta esset, & hominibus, quam Christus eli-
geret in matrem secundum carnem. Num
Matt 1. 5. audiuit illa prædicantem Apostolum? Do-
ctorem iustitiæ Christum? num frequens
Euangelij lectio & annunciatio lumen il-
li fidei suggererat? & tanta tamen euasit,
propter veritatem & mansuetudinem &
iustitiam, propter charitatem & constan-
tiam & obedientiam. Vnde illi tanta chari-
tas, vt focui suæ sic adhereret, vt hortanti
Ruth 1. 16. illi recessum, responderet. *Ne aduerseris
mibi, vt relinquam te, & abeam, quocum-
que enim perrexeris pergam?* & c. Vnde illi
17. tanta constantia, vt iuraret: *Hæc facias mi-
hi Dominus, & hæc addas, si non sola mors
me & te separaueris?* Vnde illi tanta obedi-
entia, vt nihil nisi ad nutum focrus face-
ret? *Si iubes* (inquit) *vadam in agrum, &
colligam spicas.* Et ab illa docta, quæ perficere
debuisset, respondit. *Quidquid præce-
peris faciam?* Quod excusa sponsa facta est
Booz hominis potentis & magnarum opū.
Sit sit mulier ista, quæ est mater Christi, ma-
ter Christianorum, norma, exemplar, spe-
culum. Alioqui, quid respondebitis in por-
ta videntes in aliena muliere tot, tãtas vir-
tutes; a se sibi comparatas, etiam in terra a-
lienarum gentium, vbi nesciebatur lex, vbi
non erant sacerdotes Dei, vbi ad malum po-
tius trahebant omnia, quam ad bonum?
Audio clamantem Deum ad populum su-
Isa. 46. 12. um: *Audite me duro corde qui longè estis à
iustitia.* Cur duri? quia dura certice Spiri-
Act. 7. 15 tui Sancto resistebant: qui illos per Pro-

phetas vocabat ad iustitiam. Et vt magis
premat Deus, illis anteponebat exemplum A-
brahe, qui, vt auis velox, mox vocatus ven-
nit de terra longinqua in obsequium Dei. *Isa. 46. 3.*
*Deus (inquam) vocans ab Oriente auem, &
de terra longinqua virum voluntatis mee.* *Eccli. 10.*
Audite ergo & nẽ sitis duro corde. Quia cor *Pro. 23.*
durum, habebit malè in nouissimo: & qui
mentis est dura, corruet in malum. Qui au-
tem velox est in bono opere, vt vir volun-
tatis Dei, cui ad nutum obsequens est, ille
dignus erit, quem videret Dominus, qui
stet in conspectu Domini & ad mensam
illius, etiam in capite: Quia scriptum est:
Vidisti virum velocem in opere suo: coram *Pro. 21. 29.*
Regibus stabit, & datio Dei permanet iustus, *Eccli. 11. 7.*
*& profectus illius successus habebit in ater-
num, Amen.*

FERIA II. DOMINIC.
DE SAMARITANA.
CONCIO PRIMA.

Esto consentiens Aduersario
tuo. *Matt. 5.*

ARGVMENTVM.

*Qui sint aduersarij nostri, Quomodo cum
eis sit versandum. Amputanda occa-
siones mali. Mortificanda caro. Ratio-
nes nos mouentes ad obediendum huic
præcepto, & omnia optimè.*

MAGNA Sapientia est scire qui-
buscum vitã degere & actus *Ec. 37. 10.*
dirigere debeamus, quare
ratione cū vnoquoque tractã-
dũ sit. Propterea Sapiens plura
arceat a nobis hominũ genera, vetas, ne cū
illis de quibusdã specialib. negotiis studio-
se agam. Vnde ironice loquens ait: *Cũ viro
irreligioso tracta de sãlitate, & cũ iniusto de
iustitia.* Ac de multis similib. pergit admo-
nere, vt ab hoc, & ab illo, hac in actione, &
in illa rem nõ habemus vllõ pacto. At verò
de omnibus concedit cum viro sancto nos
agere. Et quoniã magnæ Sapientiæ hoc est
opus, ad quod agrè ingenium suppetit & vires
huma-

humana, nos docet ad Deum confugere, vt ipse in omnibus huiusmodi noster sit ductor: *Et in his omnibus* (inquit) *deprecare Altissimum, vt dirigat in veritate viam tuam.* Quis enim viam veritatis eligere atque secernere possit in tanta hominum quoad naturam, & complexionē, quo ad mores, quo ad actiones, & propensiones varietate? Ideo deprecandus Deus, vt nos semper dirigat in viam rectā, docens quos familiares habere, quos velut alienos arbitrari, quae ratione cum his, aut cum illis sit nobis agendum. En quanta animi attentione doctrinam, quā hodie nobis exhibet Dominus, excipere nos conuenit, in qua nos ita molitur sapientes facere. Dicit enim: *Esto consentiens aduersario tuo. Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eū; & si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam.*

1 Vbi ad duo hominū genera omnes colligit, nempe ad Aduersarios & ad Amicos: quid cum alterutro agendum nobis sit, appetit explicans atq; distincte: Et hoc profecto mirabiliter, vt hæc paradoxa superficialitatis esse videantur. Iubet enim vt Aduersariis consentiamus, Amicos abiiciam⁹. Nam per oculum, qui dirigit, p̄ manū, quæ adiuuat, illos significat, qui nobis chari sunt, & necessarii, ex quibus plurimū hauriamus emolumentum, quasi oculus sint, & quasi manus, itq; dexteri. Quod vt faciam⁹, idq; recte, prudēter, & vtiliter, addit rationem; q̄ simul prouocet ad opus, modumq; præostendat, quo ad illius executionem accedamus. Ne (inquit) si non consentias Aduersario, mittaris in carcerem: & si scandalizantem oculum, vel manum, non abieceris, mittaris in gehennam. Quis n. non libenter ac diligenter effugiat carcerem & gehennam? hæc est excitatio. Eatenus vero & Aduersario præstandus est consensus, & cauendum est a Necessario, quatenus hæc, si non fiant, mittant in carcerem & in gehennam.

3 Primum itaq; prosequentes, tria videmus: *Quis sit aduersarius. Qualis consensus habendus sit cum illo, & Quæ ratio à nobis consensus istum suggerit.* Ad primū, vt vere & secure intelligamus, quis Aduersarius

noster sit, quouē pacto illi consentire debeamus, Apostolum Paulum, in quo Christus loquebatur, audiamus, qui scribens ad Galatas ait: *Per charitatem Spiritus, seruite inuicem Omnia n. lex in uno sermone impletur. Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Quod si inuicem morderis & comeditis, vide te ne ab inuicē consumamini:* Quibus verbis ostenditur vnus Aduersarius. Alius itē dum pergit: *Dico autem Spiritu ambulare, & desideria carnis non perficietis: Caro enim concupiscit aduersus Spiritum, & Spiritus aduersus Carnem. Hac enim sibi inuicē aduersantur, vt nō quæcunq; vultis illa faciatis:* Ecce secundus Aduersarius. Ad tertiū ducunt sequentia verba Apostoli: *Quod si Spiritu ducimini, non estis sub Lege: Manifesta sunt autem opera Carnis, quæ sunt fornicatio, & immunditia, &c. Fructus autem Spiritus est charitas, gaudium, &c. Aduersus huiusmodi non est Lex:* Ecce tertius Aduersarius. Primus ergo est proxim⁹ offendens de quo dixit: *Si inuicē morderis.* Et Dominus: *Diligite inimicos vestros.* Secundus est Caro & Spiritus, qui sibi inuicē aduersantur: *Caro n.* (inquit) *concupiscit aduersus Spiritum.* Tertius est Lex, q̄ si non est aduersus fruct⁹ Spiritus, vt dicit Apostol⁹, cōsequens est, vt aduersaria sit operib⁹ carnis.

Sunt autem hi tres Aduersarii inter se ita cōiuncti, vt vbi primus est, sint reliqui duo pariter aduersantes. Vnde enim proximum offendisti; nisi quia Spiritui resististi, carni obsequens? Innuit hoc Apostolus dicens: *Vos enim in libertatem vocati estis Fratres, tantum ne libertatē in occasionem detis carnis, sed per charitatem Spiritus seruite inuicem.* Vide oppositionē Carnis & Spiritus. In occasionem Carnis, sed per charitatem Spiritus? Quid verò agit Spiritus? sed per charitatem Spiritus seruite inuicem. Huic mutæ seruituti secundum Spiritum quidnam aduersatur? Iubdit Apostolus: *Quod si inuicem morderis & comeditis.* Aduersari igitur proximo cum illius offensione, hoc est secundum Carnē. Ergo qui habet aduersarium proximum, habet & Spiritū. A proximo ergo cœpit Paulus, & ad Spiritum progressus est: deinde ad Legem. Nam posita oppositione operum Carnis &

fructuum Spiritus, subiecit de fructibus Spiritus. *Aduersus huiusmodi non est Lex.*
Gal. 5. 27. Si ergo Lex conuenit cum fructibus Spiritus, profecto aduersaria est operibus Carnu. Dum ergo iubemur confentire aduersario, qui est frater, itidem iubemur facere, & Spiritui & Legi.
 5 De primo autem, qui est proximus, expresse locutus est Dominus, vt per illum & alios intelligamus. Quoniam mox ante docuerat de non irascendo fratri, sed illi reconciliandum nobis esse. Vnde dicebat:
Mat. 5. 25. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te. Quid est verò habere aliquid aduersum te, nisi aduersarium tuum esse? Subdens ergo: *Esto consentiens aduersario tuo.* Docet facere, quod ibi monuerat: *Vade reconciliari fratri tuo.* Et quis magis aduersarius, quam qui mordet? comedit, consumit? Ideò Paulus: *Quod si inuicem mordetis & comeditis, viate ne inuicem consumamini.* Quod ne fieret, monuit: *Per charitatem Spiritus seruite inuicem, adhibita Lege: Diliges proximum tuum, sicut te ipsum.*
 6 Ita ergò Aduersarium accipiamus, intelligentes in eo illum esse aduersarium, quòd aduersum te habet aliquid. Habet autem non in sua imaginatione & reputatione, sed in veritate. Nam qui se putat à te offensum, quem verè non offendisti, iste putat aliquid habere aduersum te, sed verè tamen non habet. Sic putabat Esau habere aduersus Iacob, qui supplantasset eum, & furrupisset sibi debitam benedictionem. Et tamen quod iuste expostularet, non habebat. Tum quia iam primogenita, id est ius primogenituræ vendidisset, ac proinde Iacob ius suum prosequutus est, satagens sibi obtinere paternam benedictionem, tum quia à Domino res agebatur, qui matri reuelauerat: *Iacob minori maiori prapondum esse.* Vnde & Isaac benedicens illi, sensit se à Domini Spiritu agi; vnde & Prophetica fuit benedictio illa. Semel quoque iuste se putabat criminari Dauid, quod regnum Saulis inuasisset: Sed & hoc falsò. Nam Deus Saulem reprobauerat, & vnixerat Dauid in Regem

per Samuelem. At contrà verè Dauid iustas habebat querelas aduersus inimicos suos, qui persecuti sunt eum iniuste: *Confortati (inquit) sunt, qui persequuntur me inimici mei iniuste, qua non rapui tunc exolebam.* In quo etiam Christi figura fuit, qui per eundem Dauid dixerat in Psalmo. *Odio habuerunt me gratis, id est, sine causa.*
 Sed tanta est mentis humana cœcitas, tantus inordinatus amor sui, vt qui nõ obsequitur nobis quacumque in re, siue iusta siue iniusta, aduersus illu aliquid arbitremur habere. Sic Nabuchodonosor se offensum arbitratus est à Gentibus & Regibus, qui se illi spontè non dederunt. Vnde per thronu suum iurauit, q̄ defenderet se ab illis. Defensio offensionem præsupponit. Ergò offensu existimat se ab iis, qui propriam ruebantur Libertatem, nihil illi molestiæ inferentes, nihil iniuriarum. Sic Aman odio persecutus est crudelissimo nedum Mardocheu, qui sibi non assurgebat, sed vniuersam plebem Iudæorum, q̄ idè totam extingueret moliturus est. Sic ò quam plurimi sunt, in primisq; Parentes, ac diuites, de quibus Sanctus Iacobus: *Nonne ipsi diuites per potentiam opprimunt vos?* Ita & Sapiens: *Venatio leonis onager in eremo. Sic & pascha diuitu sunt pauperes. Et sicut abominatio est superbo humilitas; sic & execratio diuitu pauper.* Diuiti decepto, multi recuperatores. *Locutus est superba, & iustificauerunt illum. Humilis deceptus est, in super & arguitur: locutus est sensate & non est datus ei locus.* Onager bestia est syluestris, q̄ nihil nisi velocitatem habet ad se tuendu contra leonem, sicut lepus à canibus. Iam leo huc prosequitur quasi escã sibi à Deo deputatã & appositam, atq; adeo propria sibi: Haud secus diuites inuadunt pauperes, opprimunt, exspoliant, ex carnificant, deuorant, sicut escam panis, id est secuti cibum sibi congruentem & designatum à natura. Et videtur mundus huic tam inani atq; inani opinioni assentiri: nam omnes fauent diuitibus, in necessitatibus opitulantur; & laudatur homo quamuis peccator in desideris anima sua; & quamuis iniquus, benedicitur. Et sicut opera, quamuis iniqua, sic verba, quãuis superba, & falsa omnes suspiciunt, & ad-

& admirantur. At verò pauperi contraria eueniunt, quidquid facit quidquid dicit, calumniis obnoxium est, contemptui, denisui, despectui. Et propterea, si expiletur à diuite, non est, qui consoletur aut manum porrigat adiutricem. Is ergò solus aduersarius à Domino designatus est, qui iustam aduersum te habet querelam.

Ergò iuberis illi consentire, vt hoc illi præstes, quod debes, & ab eo ne auertaris. Nam si conuersus fueris ad eum, dicens: *Pœnitete me, & prænitentiam agens; tunc & ipse iubetur tibi remittere, vt Christiana pax sequatur & amicabile reconciliatio.*

Quæ consensus, vt probe quomodo adhibendus sit intelligamus, singula huius præcepti verba diligentius expendamus, simul cum præcepto illius rationem considerantes. *Hæc (inquam) faciendum est, ut non sol occidat super iracundiam vestram.*

Vnde & prius vult Deus reconciliationem, quam oblationem. Ira, ignis quidam est comburens atq; consumens: Vnde & diffinitur: *Accensio sanguinis circa cor: quapropter & huius flamma fumus è naribus egreditur.* Propterea & per eorum ad Deum translationem, quæ nobis eueniunt, dicitur in Psalmo: *Ascendit fumus in ira eius, & ignis à facie eius exarsit, carbones succensis sunt ab eo.* Carbones nigri sunt, & aprissimi ad succendendum: Isti sunt peccatores denigrati super carbones propter tenebras & maculas iniquitatum: apti propter eorum demerita ad excipiendam flammam iracundiæ eius. Hi ergò ab ira furoris eius, & à flamma ignis succenduntur. Sic patet iram, ignem esse: At ignis iste deuorans est, si cito non extinguitur: & verè est sicut ignis in spinis, & flamma comburens montes, portata à vento furoris & iracundiæ. Ne ergo deuoret, & destruat subiectum suum, & materiam, in qua ardet, nempe hominem iracundum, cito illum excutiat de sinu suo.

Quis enim si scintilla saltes in sinum eius, non repente excutiat illam? Nunquid (ait Salomon) potest homo abscondere ignem in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant? Quapropter nisi stultus esse non potest, qui hoc facit. Hinc in alio libro idem Salomon: Ira in sinu stulti

requiescit. Itaque esto consentiens aduersario tuo cito. Eccl. 7. 10.

Dum es in via cum eo. Hic rationem aperit, quam obrem & consentiendum. Aduersario sit, & cito consentiendum. Ratio consentiendi hæc est: *Ne forte iradas te aduersarius Iudici, & Iudex iradat te ministro, & mittaris in carcerem. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem.* Cur item cito faciendum sit, hæc est ratio. *Dum es in via cum eo.* Simul ergo vtriusq; rationem prosequamur. Vbi primum considera, quod dum in vita sumus, in via sumus. Neq; enim hic habemus ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus, & ideo aduenæ sumus & peregrini. Vnde homo nunquam in eodẽ statu permanet, 15. similis rotæ, quæ ab aqua sic à vento circumfertur & velociter currit. Cur putas per desertum, & loca arida, inaquosa, sterilia, lapidea Deum duxisse populum? Absq; dubio ne delectaretur in via, & Diuinæ promissionis obliuisceretur. Vnde neq; necessaria ad vitam ex his locis habere permittit, ne prorsus affectu modo aliquo illis adhereret. Idcirco manna pluit illis de cælo: & si eduxit aquam de petra, docuit petram riuos aquarum non habere in se, sed vigorata & aucta virtute ex alto propter videlicet Verbum Dei, de quo facta est iussio illa. *Loquimini ad petram, & illa dabit vobis aquas.* Locutio illa, sermo ille, verbu istud, quod est Verbum Dei, illud est de quo dictum fuerat: *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* & Matth. Ita scirent ea, quibus vtrentur ad vitam, non terram illam, non loca illa, sed solum Deum habere authorem, vt discerent; non terræ sed Deo adherere bonum esse, iis qui viuunt in terra deserta, inuia, & inaquosa. Quid ergo inspiens tu terram colis, non cultura laboris, sed cultu honoris? quid veneraris, quod pedibus calcas? via est hæc, qua graderis, quam calcas pes tuus ambulans super terram, & terram tamen superponis capiti tuo, ingrediens fossam, & dicens montibus: cadite super me: vide quid expectes si montes cadant super te: nam lapis super quem ceciderit, conteret eum. *Tu quod amas, ponis super cor tuum,*

Matth. 23. super 44.

Exod. 16. riuos aquarum non habere in se, sed vigorata & aucta virtute ex alto propter videlicet Verbum Dei, de quo facta est iussio illa.

Num. 20. 8. Loquimini ad petram, & illa dabit vobis aquas.

Deut. 8. 3. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

Matth. 23. super 44.

Exod. 16. riuos aquarum non habere in se, sed vigorata & aucta virtute ex alto propter videlicet Verbum Dei, de quo facta est iussio illa.

Num. 20. 8. Loquimini ad petram, & illa dabit vobis aquas.

Deut. 8. 3. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

Matth. 23. super 44.

Exod. 16. riuos aquarum non habere in se, sed vigorata & aucta virtute ex alto propter videlicet Verbum Dei, de quo facta est iussio illa.

Num. 20. 8. Loquimini ad petram, & illa dabit vobis aquas.

Deut. 8. 3. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

Matth. 23. super 44.

Exod. 16. riuos aquarum non habere in se, sed vigorata & aucta virtute ex alto propter videlicet Verbum Dei, de quo facta est iussio illa.

Num. 20. 8. Loquimini ad petram, & illa dabit vobis aquas.

Deut. 8. 3. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

Matth. 23. super 44.

Exod. 16. riuos aquarum non habere in se, sed vigorata & aucta virtute ex alto propter videlicet Verbum Dei, de quo facta est iussio illa.

Num. 20. 8. Loquimini ad petram, & illa dabit vobis aquas.

Deut. 8. 3. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

Matth. 23. super 44.

i. Ioan. 2. 15 super caput tuum. Ergo ne diligas mundum, neque ea, quae in mundo sunt; alioqui cadent super te, & conterent te, & sub terra erit locus tuus, ubi sempiternus horror inhabitat.

10 Secundo considera, quod in via hac, qua ambulamus, ad Iudicem ambulamus, qui examinabit omnes gressus nostros, neque pedem mouemus, neque verbum loquimur de quo ratio non sit reddenda Iudici, ad quem tendimus. O quot errantes sunt in via ista! Nouisille, qui dicebat: *Erravi sicut ovis, quae perit: quare seruum tuum*. Fatentur, qui dicunt: *Omnes nos quasi oves errauimus, unusquisque declinauit in viam suam*. Quibus verbis docemur, multiplicem esse viam: Alia est enim via vniuersae carnis, quae ideo communis est omnibus, & finis eius mors est: & haec est vita temporalis, quam morte concludimus. In hac dum ambulamus, aut Deum ducem habemus, sequentes vestigia eius, aut Alium quemque: Si Deum, quod fit dum legi illius obtemperamus, tunc via illa dicitur, via Domini, via mandatorum, aut iustificationum eius. Si alio desectimus, non sequentes Deum, tunc via illa dici potest, vel Mundi, vel Carnis, vel Sathanae: sed communi nomine dicitur via vniuersaeque, sicut dicitur: *Vnusquisque declinauit in viam suam*. Quicumque enim auertuntur post tergum Dei, hi proprias sequuntur concupiscentias, quicumque sit illektor, inceptor, persuasor, promotor, siue Caro, siue Homo, siue Spiritus immundus.

Psal. 118. 176.

Isai. 53. 6.

Isai. 53. 6.

11 De prima via loquitur nunc Dominus in Euangelio, ait enim: *Dum es in via cum eo*; Sic innuens, te cum Aduersario procedere via communi. Neque enim via, qua ambulas, est via Domini, quia ille habet aliquid aduersum te, quia in te iustus ipse est, tu autem iniustus. Iustitia ergo ante illum ambulat, & ponit in via gressus suos. In hoc vero tu ambulas viam iniquitatis, propter quam si Aduersario non consentis, in carcerem es mittendus. Neque potest esse via cuique propria, donec ille Aduersarius est, quin magis ubi iniquitas est, idem plurimum esse

iter impossibile est. Nam si vnus iniquus, alter iustus est, non ambulant pariter: quia enim participatio iustitiae ad iniquitatem? si vterque iniquus est, vnusquisque declinauit in viam suam. De communi igitur via est sermo Domini, in hac communiter ambulant & boni, & mali: adeo quod duo erunt in lecto eodem, carne coniuncti, & vnus tamen assumetur, & alter relinquetur. *Dua 40. molentes in mola, eadem via incidentes, vna tamen calcante viam Domini, altera declinante ab ea, quam vnus viuunt pariter*. Sic tu & Aduersarius tuus communem vitam viuitis, communem viam perambulatis. At via ista breuis est, cito peragitur. Est igitur consentiens Aduersario tuo cito. Quam diu cito? *Dum es in via cum eo*. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem Aduersario consentientes. Heu! quid moramini expectantes finem itineris vestri? *Cito dum es in via cum eo*. Eandem viam calcant in medio maris & populus & Aegyptus: Sed quia diuersus & aduersus fuit in eis sensus, & nullus consensus; ideo perierunt Aegyptii de via ista, & submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Communis via non communem fortitur finem, nisi quoad exitum eius, quia omnes morimur. At in hac pergentes, ad iudicium properamus. In portis ciuitatis iam olim erati iudicium. In exitu huius viae vniuersae carnis, fornix erectus est, positus est thronus iudicii, ubi reddenda est ratio omnium, quae acta sunt in via. Heu! cur hoc non attedis?

Nesorie tradat te Aduersarius Iudici.

Hae est vera & praecipua ratio, cur aduersario consentiamus & reconciliemur. Similitudinem sumplit a duobus litigantibus, qui ad iudicium accedunt: Vbi iustus Iudex vltionis iuste iudicat, innoxium liberans, nocentem condemnans. Sed ipsa culpa tua, ob quam habet homo aliquid aduersus te; ipsa (inquam) iniquitas tua te Iudici praesentabit, vt secundum illam iudicaris. O qui iniuriam facitis! o qui fraudatis, non cum homine vobis est res, quem offenditis, cum Iudice agendum, trademini Iudici. *Omnes oportet stare ante tribunal Christi, qui iudicat iustitiam*. Dei n. *Deut. 1. 17. Psal. 67. 6.*

Psal. 9. 39. iudicium est. Iudicat pupillo & humili: iudex est viduarum. Iudicat populum in iudicio. *Psal. 36. 14.* stitia, & pauperes in iudicio. Iudicabit pauperes populi. & saluos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem: eripiet inopem de manu fortiorum eius, egenum, & pauperem a diripientibus eum.

Et iudex tradat te ministro. Non potest pauper se tueri a calumniis hominum, a violentiis, ab offensionibus, ab insectationibus. Sed habet iudex ministros potentes virtute, facientes verbum illius. Nam

Matth. 13. 41. mittet Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem. & mittent eos in caminum ignis. Iste est, potestatem habens, qua valet virtute irumpere iniquitates, ministros habens, & obsequentes, & intentos ad audiendam vocem sermonum eius, & veloces ad faciendam voluntatem eius. Hunc ergo time, qui potest & animam & corpus mittere in gehennam.

Psal. 102. 20. *Luc. 12. 5.* Et in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde donec reddas nouissimū quadrantem. Hic primum attende, quod hic supponitur te debitorē esse; Donec (inquā) reddas. Ne ergo dicas: oblitus est Deus, auertit faciem suam, ne videat in finem. Secundo attende, quod omnino redditurus es. Quia iota unum, aut virgula apex nō prateribit à Legē donec omnia fiant. Iubet autem, ut qui defraudauit, reddat aliquando etiā in quadruplū. Et monet Apostolus: Reddito omnibus debita. Nec putes aliter omnino, euadere posse, nisi reddendo, quod debes. Tertiō attende, quod in hac vita id reperitur, quo a te offensum proximum possis compensare. Ideo enim iuberis illi reconciliari, dum es in via cum eo. Neque enim plus quam potes, exigeris. Ne ergo tardes, dum habes vnde reddere possis: Esto consentiens cito. Non enim hac habebis semper, quia Dominus auferet à te villicationem, & nudus abibis ex hoc saculo. Non habebis iugiter potestatem.

Quartō attende, quod egressus, te solum, qui egressus eris, habebis ad reddendum; ideo erit contra te, actio personalis. Ideo mittens in carcerē, vt luas in teipso pœnas debiti tui. O infelices! audite

Salomonem: Redemptio anima viri, diuitia eius. Dum has diuitias habetis, redimat vnusquisq; animam suam de manu Aduersarij. Diues est vnusquisque, dum graditur viam vniuersæ carnis, quia non permittit Deus, vos exigi super id, quod potestis. Cito, cito; Ne dicas, cras dabo tibi. Nescis enim quid erit in crastino. Fortè enim hac nocte animam tuam repetent à te. Repetent (inquam) quia non tu ipse es creator Spiritus. Quid enim habes, quod non accepisti? si autè accepisti, repeteris, qui dedit, cui propterea debitor es. Cito igitur da, cū statim possis dare. Nam si expectes diem vltionis, quando videlicet mittaris in carcerem, tunc non proderunt diuitia: in die vltionis, quia non vltra erunt in manu tua: vt dicere valeas: Si aliquem defraudauit, reddo quadruplum. Quinto attende, quod nulla erit euasio, vt possis non soluendo liberari, nam mittaris in carcerem, & non exies inde donec reddas. Dei statutum est, quod pretereire non licet magis quam decretum Perfarum & Medorum, cui & Rex ipse, qui fecerat, obstrictus erat. Iudicia Dei recta, ideo mandauit ea in aeternum. Nonne dixit Deus: Et non parcat oculus meus, & non miserebor? Quando hæc erunt, tunc certum iudicium erit sine misericordia iis, qui non fecerint misericordiam, & iudicium, & iustitiam. Sexto demum attende, quod plena facienda est restitutio, vsq; ad nouissimū quadrantem. In via id, quod potes, exigeris, & multa quoque sit remissio, si pœnitentiam agas iuxta vires: At in futuro saculo reddendum est vsq; ad nouissimū quadrantem. O stupor! ô mirabile dictum! Nil vltra habebit homo, quam seipsum, animam videlicet & corpus, quæ duo mittet Deus in gehennam: Num ergo his duobus pœnas iustinentibus reddetur vsque ad nouissimū quadrantem? Profusus. Nam veritas Domini manet in aeternum. Qui legem statuit omnipotens Deus, tantæ capacitatis fecit animam rationalē, & corpus eius, vt quantauius quoruus commiserint scelera in hac vita, possint iustas pœnas dare in hoc futuro seculo, vt reddat vsq; ad nouissimū quadrantē.

O ho-

Psal. 116. 8.

Prou. 13. 8.

Prou. 3. 28.

Iac. 4. 14.

Luc. 12. 20.

I Cor. 4. 1.

Prou. 11. 4.

Luc. 19. 8.

Dan. 6. 15.

Ezech. 5. 11.

Iac. 2. 13.

Psal. 116. 8.

O homines, hæc attendite, vos compescite a peccatis, obseruate vos ab iniquitate vestra. Sint cordi hæc pauca verba: *Non exies inde, donec reddas ad nouissimum quadransum.* Si peccatum fuerit admissum, si sub ira Dei terminaueris viam vniuersæ carnis, ibitur in supplicium æternum. A morte illa non datur resurrectio: redditiō erit æterna; semper plena, nunquam plena; sufficiens ad vlciendum, sed nunquam finiens vltionem.

Esto itaq; consentiens aduersario tuo. Si proximus offensus sit aduersarius: vade, priusquam finiatur via ista, reconciliari fratri tuo. Si Spiritus sit aduersarius, qui continuè aduersatur. *Esto consentiens illi, vt Spiritu ducas & agaris, vt Carni non acquiescas aut sanguini; non faciens voluntatem Carnis, sed Spiritus alioqui & ipse mittet te in carcerem, cogitationibus accusantibus.* Si Lex est aduersarius, *Esto illi consentiens, quia bona est, & contra malum bonum.*

SECUNDA PARS.

14. *Vdistis, quia dictum est Antiquis: Non mœchaberis: Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam; iam mœchatus est eam in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum. &c.* Contra odium docuit, nunc disputat contra amorē inordinatum Ibi regulabatur Irascibilis: hic Concupiscibilis restrainatur. Ibi mala ex odio prodeuntia pelluntur; hic iis remedium adhibetur, quæ ex libidine procedunt & concupiscentia.

Vbi duo. Primum est proprium & immediatum contra peccata carnalia, quæ sub nomine Mœchia: omnia concluduntur. Secundum est corollarium, quod inde trahitur, quo docemur fugere occasiones peccandi. In primo adhuc duo. Primum est perfectio præcepti. Secundum est ratio mouens ad obseruandum illud. Perfectio præcepti stat in hoc, quod nedum non peccetur in corpus, luxuriâ exteriori actū exercendo; quod Lex prohibeat; verum & cor ipsum custodiamus a concupiscentia muliere aliena; quod phibetur ab

Euangelio, sed dices. Nunquid nō & Lex prohibebat. *Non concupisces?* Verū est quidem; sed non puniebat nisi exteriores actus. At Lex Euangelica pœnam adhibet etiā malis cogitationibus & concupiscentiis: Et ratio est, quia Lex illa potissimum spectabat polytiam quandam congruam hominibus, qui essent populus Dei; & idē actibus exterioribus imprimis legem adhibebat, & regulam. Lex autem nostra expresse animæ salutem spectat potissimum, & idē eas recenseret pœnas, quæ saluti contrariantur.

Ratio ergo mouens ad huius præcepti 15. obseruationem est mors æterna, nempè gehenna. *Melius est (inquit) vt pereat vnū membrum tuorū, quam totum corpus tuū eat in gehennam.* Attende ergo, ô homo! ô mulier! quod absq; corporis actione aut motu, solo corde potes mereri gehennæ incendia æterna. O in quantis periculis sumus constituti? Quam verè inferi vbique patent? Quanta igitur custodia adhibenda? Quam stultè Pharaō dedit se discrimini, ingrediens mare rubrū? cuius stultitiæ pœnā dedit. Debuisset considerare, quod natura iter huiusmodi non parabat, sed sola man⁹ Dei illius, quæ toties illū flagellauerat in Ægypto. Stultè igitur egit, & stultus apparuit. Custodite ergo vosmet ipsos a periculis, quorum plenum est mare magnum, Mundus videlicet.

Ex hoc præcepto & adiecto periculo, 16. conficit Christus consequentiam hanc; nempè, vt si oculus aut manus dextera scandalū nobis faciant, eos a nobis projiciamus, q̄ erat secundo loco videndū. Vbi certum est, Dominū de oculo isto materiali aut manu, non esse loquutū; quandoquidem nō licet nobis illos amputare. Sed duo potissimum per oculos, & manū Dominus intellexit; videlicet charos & necessarios, & quascunq; peccandi occasiones, etiam si multum videantur afferre emolumentum: charos autē non simpliciter aut absolute iubet elongādos. Sed tunc tantum, quando scandalizant, quando prouocant, & ducunt per viam perditionis.

Sapiens docet cautelam, quam cum his, 17. qui videntur & videri volunt amici, adhibere

bere conuenit: Nam postmodum ad inimicitiam conuertuntur. Quanto igitur magis ab his summo perere cauendum est, qui sub pretextu amicitiae, damnatum inuolunt in animam nostram damnationis aeternae! Sic ergo loquitur Sapiens: *Omnis amicus dicit: Et ego amicitiam copulaui. Sed est amicus, solo nomine amicus.* Communiter solent homines amicitiam iactare, amicos se profiteri & praedicare; sed non omnes verè amici sunt, sed dumtaxat nominatenus. Habent nomen, habent apparentiam, pretextum habent amicitiae; sed non factum & resunt, quod esse praeseferunt. Ideo sequitur: *Nonne tristitia inest vsq; ad mortem?* Sodalis autem & amicus, ad inimicitiam conuertuntur. Dixit amicum esse aliquem solo nomine. Hic est, qui data occasione inimicum se demonstrabit aperte: quae causa est maximae tristitiae, tantae videlicet, vt ad mortem propè deducat: *Quomodo dixit Dominus: Tristis est anima mea vsque ad mortem.*

18. Magnus quippè dolor est, videre se traditum ab eo, qui cum tanta videbatur esse necessitudo. Ideo & haec inter poenas Domini Iesu enumeratur: *Elongasti inquit à me amicum & proximum, & notes meos à miseria.* Homo pacis me in quo speraui, qui edebat panes meos leuauit contra me calcaneum suum. Ideo Sapiens sequitur exclamans: *O praesumptio nequissima!* Vnde creata es cooperire aridam malitia, & dolositate illius? Praesumptionem nequissimam intelligit cogitationem affigentem, & praesumptio cruciantem, nempe magnum illum dolorem vsque ad mortem. Vnde creata es? id est, quae est causa tanti mali, quod inundat vbique & cooperit terram malitia, & dolositate amici conuertentis se ad inimicitiam? Simulata amicitia sub doli causa est, cur tot homines in profundum tristitiae demergantur, videntes se deceptos à simulantibus amicitiam. Quam simulationem pergit ostendere: *Sodali amico coniucundatur in oblectationibus, & in tempore tribulationis aduersarius erit.* Si haec deceptio, & incommodorum inuectio tantam

tristitiam creat in sensato homine, quantum debeat in nobis cautelam generare, ne per hos amicos in gehennam precipitemur? Nonne sic eorum amicitia conuertitur in inimicitiam? Nonne sic in tempore tribulationis erunt aduersarii? O aeternam aduersitatè! Sit igitur huiusmodi amicus, oculus isque dexter, sit manus eaq; dextera: *abscinde illum, & proice abs te: pereat unum membrorum tuorum, careas emolumentis ab eo expectatis, careas familiaritate, caeterisque, quae à charis solent hauriri, ne totus ardeas in inferno.*

Specialia mala, quae ab huiusmodi falsis amicis procedunt, exprimit Sapiens infra dicens: *Verbum nequam immutabit cor, ex quo videlicet corde partes quatuor oriuntur, bonum & malum, vita, & mors, & dominatrix illorum & assidua lingua.* Quae autem lingua magis est assidua, quam necessariorum, domesticorum, familiarium, cognatorum, eorumque omnium, quos Veritas ob maximam coniunctionem & charitatem, oculum dextrum vocat, manumque dexteram? Nostrae aures his semper patent: Suggestunt perpetuo blanda, utilia, commoda, & ea, quae mundus quaerit, appetit caro, venatur sensus, & fauent concupiscentiae. Haec lingua dominatrix est eorum, quae ex corde proficiuntur. *Quia verbum nequam immutabit cor.* Quae ab intimis suggeruntur, mirum est, quantum vim habeant super corda nostrae; immutant enim cor, conuertunt, auertunt, alterant, excitant, & ad quodcumque voluerint, mouent illud. Cum ergo ex corde exeant bonum & malum, virtus videlicet & vitium & pariter vita & mors, merces videlicet & virtutis & vitij, quam cauendum est ab iis, qui potestatem habent super cor? Vide si elegantius potuit hoc demonstrari, quam per similitudinem oculi & manus? Vide si efficacius potuit persuaderi quam per comminatam gehennae poenam? Hoc & Propheta intendebat iubens: *Cave ab ea, qua dormit in sinu tuo.* Nam, vt Dominus quoque docet: *Inimici hominis domestici eius.*

Haec est ratio quam obrem Patriarchae, ex quibus semen electum progenitum est,

19.
Eccli. 37.
21:
Eccl. 37. 22

Mich. 7. 6.
Matth. 10.
36.
20.

aded profecerunt in carnis maceratione ac mortificatione. Abraham, cui facta sunt a Deo promissiones de semine eius, diu sine filiis vixit, ita vt propè nonagenarius filium haberet Ismaëlem, què cum iam puer postea fratris amorem sibi vendicasset, pater ipse iubetur abire eum cum matre eius. *Gen. 21. 10.* *Eiice ancillam hanc, & filium eius: instabat Sara. Durè accepit hoc Abraham (dicit Scriptura) pro filio eius. Cui dixit Deus: Non tibi videatur asperum super puera. Gen. 22. 1.* *& super ancilla sua. Omnia, qua dixeris Gen. 27. 28.* *tibi Sara, audi vocem eius.* Sed vt ad summam carnis mortificatione adduceretur, *Gen. 37. 33.* *& 42. 36.* filium vnigenitum, quem diligebat Isaac iuberetur manibus propriis sacrificare. Ita quoque Isaac diligebat Esau, & tñ coactus benedixit Iacob. Haud secus Iacob doluit super perditione Ioseph, & super absentia Benjamin. In illis ergo nobis præmonstratum est, ne nobis asperum videatur carnem crucifigere cum concupiscentiis suis, aded vt si opus esset oculos erueremus. Sic Sophera ne virum perderet, filium circumcidit. Melius est modicum, quam totum perdere. Sic Moyses partem illam populi, quæ vitulum adorauerat, interemit, ne furor Domini totum exterminaret populum: Et quando sanguine etiam coniuncti Deum offendunt, eorum supplicia sicis oculis intueri debemus. Propterea Aaron à lugubribus in morte filiorum Nadab, & Abiu prohibetur.

21. Sed de hac occasione peccandi distinctius ac pressius adhuc agamus, quæ præfcienda est ac proicienda, ne nos inducat in tentationem. Hoc docet Dominus dicēs: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam.* Hac phrasi vsus est, intendens ostendere, quod sola concupiscentia reum hominem aeternæ mortis facit, vt simul ostenderet, quod via ad talem concupiscentiam est oculus. Vnde Scriptura dicit: *Gen. 6. 2.* *Videntes filij Dei filias hominum, quod pulchrae essent, acceperunt sibi uxores & omnibus, quas elegerant.* Sic & Dauid, qui tante erat sanctitatis, per oculos ductus est ad Bethsabeam concupiscendam, quam concupiscentia etiam opus subsequutum est, cui operi regia potestas præbuit occasionem.

Idcirco sanctus Iob id aduertēs, ita custodiuit pupillam oculi sui, vt diceret: *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.* Visio oculorum cordis gignit cogitatione, quam sequitur delectatio, demumque concupiscentia, quæ parit peccatum, quod cum fuerit consummatum, generat mortem. Quoniam verò habilis est oculus, & à conspectu rerum concupiscentium difficile custoditur; ideo fœdus cum eis pepigit Iob, & firmiter statuit, ac si fœdus pepigisset eos compescere diligenter. Vbi dicimus, quod, quæ periculis magis exposita sunt, & in quæ facilius est lapsus atque frequentior, his maior est adhibenda sollicitudo, strictiorque ac diligentior custodia atque studium. Ided imprimis Sapiens iubet patri, vt super filia firmet custodiam.

Ex oculo enim instrumur ad vniuersa, 22. quæ occasionem præbeant transgrediendi diuina mandata. Hinc diuina illa præcepta manant de Gentibus Chananæis habitatoribus terræ, ad quam populus ingrediebatur possidendam. *Non inibis cum eis fœdus, nec cum Diis eorum. Non habitent in terra tua; ne forid peccare te faciant in me, sed seruietis Diis eorum:* Et rursus: *Ne inuas pactum cum hominibus illarum regionum, ne cum fornicati fuerint cum Diis eorum, & adorauerint simulacra eorum, voces te quisquam, vt comedas de immolationis. Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis, ne postquam ipsa fuerint fornicata, fornicari faciant & filios tuos in Deos suos.* Rursus de eisdem Gentibus renouatur præceptum in Deuteronomio: *Percusies eas vsque ad interuentionem. Non inibis cum eis fœdus, nec miseraris earum. neque sociabis cum eis coniugia. Filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam eius accipies filio tuo: quia seducent filium tuum, ne sequatur me.* Vides in his omnibus præceptis adiectam causam eorum: Ided enim prohibet Deus illarum gentium confortia, quia erant mulpula, quæ caperentur, & laqueus, quo illaquearentur in sceleribus & abominatibus earum. *Ne forid (inquit) peccare te faciant in me.* Ne cum fornicati fuerint cum

Exo. 34. 17. cum Diis suis, vocet te quisquam, vt comedas de immolatis Quia seducet filium tuum ne sequatur me.

23. Horrendum præcipitium tanti Regis, vt fuit Salomon, tam sapientis, tam deuoti, qui templum edificauerat, & dedicauerat Domino Deo suo, qui habuerat ab eo reuelationes; persuasissimum cunctis facit quam periculosa, quam noxia, quam damnabilis sit occasio peccandi. En præuaricatio huius præcepti. Rex autem Salomon adamauit, super quibus dixit Dominus: *Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras: certissime enim auertent corda vestra, vt sequamini Deos earum.* En sequutus pessimus effectus præuisus & prædictus à Deo. *Et auertunt mulieres cor eius.* Cumq; iam esset senex, deprauatum est cor eius per mulieres, vt sequeretur Deos alienos, nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo. Sed colebat Astarthen Deam Sidoniarum, & Moloch idolum Ammonitarum. Tunc edificauit Salomon fanum Chamosis idolo Moab; & Moloch, idolo filiorum Ammon. Atq; in hunc modum fecit vniuersis vxoribus suis alienigenis. Quis tantum scelus, tam sacrilegum facinus in vno Salamone non admireretur vltra quam credi potest? Qui in iuuentute sua fuit Idida, id est amabilis Domino, cum iam esset senex deprauatum est cor eius, vt templum edificaret demonijs, vt eorum veneretur simulachra, thura incenderet, offerret victimas, cultumque eis, ac si essent veri Dij impie exhiberet.

24. Quanta est vis occasionis non euitare. Nũ. 23. 21. Hoc Diabolus probe nouerat, qui non valens per Balaam maledicere populo, eod quod quidquam non haberet in eo, cum in illo non essent diuini, auguria, incantationes: artem hanc versipellis, adiuuenit, eoque consilio atque artificio vsus est, vt per mulieres Madianitas illiceret ad sacrificios earum cultus. *Heu, quod non potuit*

25. *Nũ. 24. 14. aris solus scelestus, atque sacrilegus malitia demoniorum, potuit mollitie mulierum. Fortiores sunt ad rem adum mulieres, quam demones. Valentiõ pulchra caro, quam*

immundus spiritus; blanditiæ carnales, quam insidiæ spiritales. Quid B. Paule scribis? *Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi retores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in caelestibus;* Quando caro & sanguis maiore impulsu impulit populum, vt caderet, quam spiritus maligni, qui sunt, (vt ait confors gloriæ tuæ B. Petrus) virtute maiores.

Verum & hoc fuit iuuentum diabolicum. Spiritus armis munitis carnalibus sic fortis est, vt non sit potestas super terram, quæ comparetur ei. Cum fortis armatus, (dicebat Dominus Iesus.) Fortis, vt spiritus, sed carne armatus. Sic armatus matrem omnium nostrum expugnauit per lignum pulchrum visu, & ad velsendum suaue. Quid tu infelix Eua ad lignum vetitum accessisti? cur non procul recedebas ab arbore mala? neque fructum illum aspicere debuisses, ne forte illius in te appetentia exoriretur, insurgeret, inuitaret, illiceret, caperet, illigaret, raperet, mortique te faceret miserabiliter obnoxiam. Occasio peccandi arma sunt diaboli, funes peccatorum, laqueus venatorum, hostium illecebra, ruinarum initium, infirmitas ad mortem, præambulum ad diuinam offensam, portæ inferi, via perditionis, fouea insidiantium, proximaque dispositio ad subeundam vindictam malefactorum & furorem Omnipotentis. Heu quot hic armis deliciuntur quotidie & in singulas horas, quando totus mundus concupiscentiæ plenus est? Non enim frustra dixit B. Ioannes: *Mundus transit, & concupiscentia eius.* Quid est concupiscentia eius, nisi mundanæ res concupiscibiles, concupiscentiam prouocantes? Quid putas dixerit Dominus; *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis;* cur diuitias non iniquitatis denotauit? cur etiam fallaces appellauit? quia fallunt, quia iniquitatem fociam habent, vix sine peccato tractantur. Alioqui cur idem Dominus omnium, omnibus dicit: *Facilius est camelum per foramen acus transire,*

quam

Eph. 6. 12. 2. Pet. 2. 17. 25.

Job. 41. 24. Luc. 11. 21. Gen. 3. 2.

1. Ioh. 2. 17. Luc. 16. 9. Mat. 13. 22. Mut. 13. 19.

24. 24.

24.

24.

24.

quam diuitem intrare in regnum caelorum?

Vnde tanta difficultas, nisi quia diuitiae fortiter animam impellunt ad iniquitatem, & declinare faciunt a mandatis Dei: Occasio (inquam) sunt trahens hominem in funiculis vanitatis: Et hanc tamen occasionem peccandi non fugiunt homines, sed quaerunt, sed appetunt. Quia Beatorum dixerunt, cui haec sunt: nempe prospera mundi, commoda carnis, abundantia diuitiarum, ambitus seculares, ipsaque, quam diximus, mundi concupiscentia. Haec si saperes, abiceres homo non quaereres, etiamsi chara essent, velut oculus dexter, etiamsi vtilia & necessaria, velut dextera manus tua. Tutius vixit populus inter saxa arida atque sterilia, quam in terra fluente lac & mel. Tutius solus segregatus a peccatoribus, quam quando commisti sunt inter gentes. Solus legem suscepit. Inter gentes didicerunt opera eorum, & seruiuerunt sculpsitilibus eorum, & factum est illis in scandalum. O scandala. Si oculus tuus scandalizat te, si est tibi in scandalum, si est occasio peccandi, qua scandalum tibi est, erue eum, & proice abste, sit procul a te, nedum non sit in te ut Deo appropinques, qui saluos faciet sperantes in se. Quod nobis concedat.

Pf. 143. 5.

Pf. 105. 35.

Psal. 16. 7.

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Ostenditur via, per quam pergere debemus. Quid faciendum in ea. Qua cautela in bonis tenenda sit memoria mali. Ad talem deveniemus terminum, qualis via praecesserit, cum inter vtrumque proportio esse debeat. Arguuntur qui Gloriam vellent, verum non per viam rectam. Docte & bene.

IN via sumus, qua continuo cursu tendimus ad terminum; quem assecuti, ultra non erit nobis progrediendum, ibi in aeternum permanfuri, ut ultra de loco in locum transeundum non sit,

neque status ille sit in alium commutandus. Qui terminus, qui locus, qui status aptus erit, & congruens itineri, per quod ad illum fuerit ab hominibus peruentum. Ita quod qui recta incedens caute ambulauerit, & secundum diuinam legis praeccepta, is terminum consequitur, ubi in pace sine fine feliciter requiescat. Is autem, qui semitam reliquerit mandatorum Dei, iueritque in adinventionibus suis ambulans in via non bona, sed post peccata sua, ubi terminum attigerit viarum suarum, tum ibi sic requiescat, ut requiem minimè habiturus sit in saecula saeculorum. Ergo is solus est sapiens, qui dirigit pedes suos in viam pacis. Inspicientes, stultique sunt omnes, qui viam pergunt iniquitatis. O sapiens documentum Salomonis: *Audi fili mi, & esto sapiens: & dirige in via animam tuam.* O lectionem sancti Evangelij dignissimam, qua audiatur attentè, & sollicitè custodiatur; In qua à Domino dictum intelligatur & iustum: *Esto consentiens aduersario tuo cito, dum es in via cum eo. Expedit tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.* Vbi quid in via agere debeamus docet, & quod per viam à quibusdam tenditur, manifestat.

Ut merito de duobus sit sermo noster, de via & de termino; qua videlicet eundem sit: & quod perueniatur. Imò quid in via sit faciendum, & quid in termino propterea sumus recepturi. Viam vniuersae carnis pergitur omnes, qua vitam hanc naturae peragimus, qua demum acta, atque excursa in loco perpetuo collocamur: & hoc variè, quemadmodum pedibus animi rectè ambulamus aut obliquè. Dum enim corpore viam istam, qua & nobis & aduersario communis est, quin potius cunctis perambulamus; animus quoque, qui ad altiora creatus est, quam ista sint, quae in via hac sunt, pertransiturus, suos agit gressus, suas alias quasdam perambulat vias, bonas quidem, si sapiens sit; malas, si stultus. Iuxta quod audistis à Salomone: *Esto Sapiens, & dirige in via animum tuum.*

Animi verò pedes affectus sunt, quibus in aliud

in aliud fertur. Et duo sunt, Amor videlicet, & Odium. Quos ambos Christus nos monet in lectione ista dirigere. Nam non quavis re alia quisquam est aduersarius nobis quam odio: Neque concupiscitur mulier nisi amore. Hos pedes dirigit Dominus, dum odium regulat & Amorem: Odium dicens: *Esto consentiens aduersario tuo.* Amorem, dicens. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mechatus est eam in corde suo.* Postquam esu ligni scientiæ boni & mali, de loco cæcæ homo, vbi scientiam boni tantummodo exercebat, in hanc terram descendit, vbi & malum cepit exercere, & scire; in mediū nos malorum ambulamus semper, & bonorum. Vnde & à dextris & sinistris conuenit ordinatos esse, circumpectos, amatos, ne vel ad dexteram declinantes vel ad sinistram, pereamus de via recta, & propterea ad constitutum nobis terminum ab initio non valeamus attingere.

Hanc verò cautelam, & cum hominibus & cum rebus aliis obseruari debemus. *Ecc. 39. 5.* Cum hominibus quidem: nam de sapiente viro Sapiens scribit. *Bona & mala in hominibus tentabis.* Tentabis inquam, & veluti palpabit, vt sciat vtraque versus, quomodo se gerat, vt neque bonorum perdat fructus, neque malorum effectibus noceatur. Sic mediū inter hæc, & illa securus incedat, vt ex ambobus profectum assequatur. Cum aliis verò rebus: quoniam hortatur Apostolus: *In omnibus exhibemus nosmetipsos, sicut Dei ministros.* In omnibus inquam non enim vno modo cum re quaque incedendum est, sed suus est cuique modus, & propterea sedulitate opus est in vnaquaque: ob id multis horum recensitis Apostolus eo deuenit, vt subderet.

7 *Per arma iustitiæ à dextris, & à sinistris per gloriam & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam.*

4 Cautela autem ista cum de re graui & sancta, non leuis sit & infirma, à tota anima adhibenda est, vt circa hæc inuigilet intellectus, incumbat affectus, & memoria intentionis consuetudine agat custodias. Opera intellectus erit discernere inter bonum & malum, vt sciat reprobare

malum & eligere bonum. Ne veniat sub pelle ouina lupus, & malum, cum specie, & apparentia boni. Rursus verò, ne lucem fastidiat homo propter oculorum siue infirmitatem siue disuetudinem. Admonet propter hoc Salomon: *Qui benedicit populo suo voce grandi, de nocte consurgens, maledicenti similis erit.* Qui publicè laudant, qui in manifesto arrident, meritò dubitandum est, ne id simulate faciant: plurimum enim homines eiusmodi detrahunt in secreto. Cupit simulator tibi prospera, grandia repromittit, gloriosa auguratur, si illum audias. Verum post terga exprobrat, & mala deprecatur. Tu ergo, si sapias, discerne causam tuam de gente non sancta, sed ficta, ne à malo capiaris, & sub specie boni decipiaris. Rursus Sapientem ausculta: *Meliora sunt vulnura diligenti, quam fraudulenta oscula odientis.* *Pro. 27. 14.*

quis non malum reputer vulnura? quis non bonum osculari? & tamen si vulnerans diligat, osculans odiat, in contrarium cadent vulnus & osculum. Bona vulnera sunt, quæ infligit amor, qui semper bonum vult & admouet. Bona inquam & meliora quam oscula odientis. Hæc enim apparentiam solummodo habent boni non veritatem, illa vero, quidquid in superficie videantur, reuera bona sunt. Quæ vulnera sunt diligenti? ibidem dixit Sapiens. *Melior est correptio manifesta, quam amor absconditus.* *Pro. 27. 5.* Correptio vulnus est, sed ad sanam educendam, ad sanitatem comparandam. Amet quis, sed amorem operibus non ostendat, quid proderit fratres mei? si ex dilectione corripiat, & veluti vulneret, maxima ista tibi erit utilitas. Conducens valde cautela ista est, sed & voluntas sua vtatur cautela necesse est. Sensus & caro nostra ab his facile afficitur, quæ tangit, nisi prudentia reguletur: & hoc maxime inter conuersandum cum hominibus, qui vel malis vrgent, vel bonis trahunt nostram infirmitatem. Et ne longius procedamus: Homines plurimum vel blanditiis illaqueant animum, vel lacesunt iniuriis. Tenta bona ista in hominibus, & mala. Tenta pede si molle sit solum, quod calcas, vel durum, ne currens imprudenter

vel infringas, vel infigas, ut scias (inquam) quomodo te oporteat ambulare. Durum reperisti proximum; patientia opus est atque constantia: In mulierem incidisti, quae molli sermone suos, cautela opus est atque prudentia. Non cum utroque eadem ratione agendum est. A duro ne recedas, ad molle ne accedas; sis cautus cum utroque. Et primo ne illis efficiaris similis, qui dicentes: *Durus est hic sermo, abierunt retrò, etiam non cum Domino Iesu ambulabant;* Neque pigro illi, qui abscondit pecuniam Domini sui, dicens: *Domine scio, quia homo durus es.* Qui propterea sententia illa percussus est; *Inutile seruum eicite in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium.* Secundo verò recorderis, quod vecors iuuenis, qui prope viam domus mulieris preparata ad capiendas animas graditur, irritus ab ea multis sermonibus, sequitur eam quasi Bos ductus ad victimam, nesciens, quod de periculo animae illius agitur. Quamobrem, & alius Sapiens monet: *In medio mulierum noli commorari.* Currit similitudo. Si durum est solum, liberè figis pedem; si molle, retrahis: contra aduersa securus procede; prospera, & quae sensum illicunt, vita. Hoc primum est in re aded periculosa remedium, quae irascibilem provocant, virtute superentur; quae concupiscibile, ab his cautè declinare oportet.

Ad memoriam pertinet iam tertius modus cautela, postremumque remedium adhibendum in via hac, qua ambulamus inter bonos & malos, inter mala & bona. Quod remedium Sapiens ille nos docet

Eccl. 11. 17 Salomone posterior, dicens: *In die bonorum ne immemor sis malorum; et in die malorum ne immemor sis bonorum.* Dum adsunt vel bona vel mala, recordare, quod nunquam hic mundus in eodem statu permanet, & quod sicut dies diei eruitur verbum, ita et nocte nocti indicat scientiam imo dies noctem vocat, et nocte succedit dies. Bona enim non poenitus à malis separantur: & mala cum bonis coniunguntur. Sicut autem re ipsa currit ista coniunctio, ita mentis comprehensione diuidi illam non conuenit. Ita verò coniunctio, vel ex ipsorum natura contingit, vel huius mundi

conditione. Bonorum, & malorum temporalium, quae nobis in hac vita contingunt, eiusmodi est natura, ut in vno reperiantur & alterum. Non enim bonum tantummodo bonum est, neque malum tantummodo malum; sed inuenitur in bono malum, & malum non bonum profus excludit. Consuetudine praeterea mundi comparatum est, ut non sint mala perpetua, neque bona; sed ista illis, istisque illa succedant. Ne igitur haec, vel illa totum ad se rapiant hominem; ubi alterum re adest, alterum sua consideratione mens facit adesse praesens; ut monet Sapiens. Et in vniu aperta adiectione, alterius quoque, quod non ita patens est, recordatio habetur. Malum est, (ut quod monemur faciamus) Malum est (inquam) quod non bene tibi conuenit cum proximo tuo. Malum est (inquam) saltem apud sensum tuum, quod da proximo prouocatis, unde in illius ruis iniuriam, raptus furore contra illum. Malum est, ut tibi videretur, humiliari, veniam perere, fatisdare, vincere superbiam tuam, duritiam emollire. Tunc illum imitare, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, ut mala ista superes, bonorum cogitatione tuum studeas animum armare. Cogita, quod homo iste est opus Dei, qui & imago Dei, factus ad imaginem eius, & Deum propterea representas; quod bonum est maximum, longè malum illud prius excedens. Cogita quod est frater tuus, alter tu; ut plus valeat apud te bonum illud naturae, bonum societatis, propinquitatis, fraternitatis, quam malum, quod debes contemnere. Cogita bonum charitatis, quod in te ipso consequeris fratri tuo consentiens, quod non minus est in te quam in illo. Cogita bonum pacis, quae est res iucunda & maximè delectabilis. Cogita, quod ab hoc Boni principio plurima sequuntur bona. Nam *Charitas patientis est, benigna est, non amulatur, non agit perperam;* & reliqua, quae enumerat Apostolus. Et inter haec cogita, quod proximo consentiens, Deum promeris; quod quae mala ante videbaris, conuertenti in bonas dulcia erunt, quae amaritudinem praeseferrebant: ac bona alterius aperire praenentis, quae

quæ dicere habeo in sequentibus. Sic induere fortitudine tua, gradens in multitudine virtutis tue, vtholtem repellas longius, illi reitens fortiter, pede conculcans tartara, leonem & draconem; & quidquid aduersitatis occurrerit, viriliter infringens atque depellens. Alioqui si desperaueris lapsus in die angustia, imminuetur fortitudo tua, vt est in Prouerbiis. *Noli ergo*, vt Paulus monet, *vinci à malo, sed vince in bono malum*. Vtrumque pondera in statera, & malo præponderabit bonum sicut arena maris. Quod si quod tuum est feceris repugnando, adent propugnator Dominus ad saluandum, vt de te quoque, quod primum de Christo dictum est, verum sit.

Pro. 1. 4. 10

Ro. 11. 11.

Pf. 109. 5.

1. 4. 31.

7

Ro. 11. 27.

Tob. 1. 1.

Amos 8. 10.

Cor. 11. 1.

Dominus à dextris tuis, confringet in die ira sua inimicos tuos; vt te viderit dextera tua pugnare, viteseque omnes exerere, vt oppugnantia expugnes, ipse indignantis instar, pluet super peccatores laqueos, super aduersantia pluiam salutarem. Hoc pacto non imminuetur fortitudo tua, sed introibis in potetias Domini, quia scriptum est. *Qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem*, propria exuti, diuina induti atque coelesti.

Rursus in die bonorum ne Immemor sis malorum. In Tobia scriptum est: Cum esset dies festus Domini, & factum esset prandium bonum in domo Tobia. Filius nunciauit ei vnum ex filiis Israël iugulatū iacere, statimque exiliens de accubitu suo, relinquens prandium ieiunus peruenit ad corpus; tollensque illud portauit ad domum suam occulte, vt dū sol occubisset, caute sepeliret illud: cumque occultasset corpus manducauit panem cum lactu & tremore, memorans illum sermonem, quem dixit Dominus per Amos Prophetam. *Dies festi vestri conuertentur in lamentationem & luctum*. Nihil in hoc mundo tam bonum est, quod non in malum recidere possit; quā & plurimum consuevit. Prandium bonum in domo Tobia, mala iugulatio in platea; & bonum & malū vnā coniungens manducauit panē cum lactu. Idem pra dixerat Dominus per Prophetā: *Dies festi vestri conuertentur in lamentationem & luctum, in tempore lætitiæ tri-*

stia superueniet. Quod si hoc est in quibuscunque secularibus bonis, quid bona illa, quæ ad peccatum trahunt, in peccato sumuntur, & per peccatum habentur? An huiusmodi non sunt species mulieris? blauditiæ? delicia? impudicitia? bona si non essent, homo illa non concupisceret, nec videret quis mulierem ad concupiscendam eam. Nec Lege indigeremus iubente: *Non concupisces uxorem proximi tui*. Nihil vniquam concupiscitur, quod apparet sub specie mali. Bonum tantummodo id est, quod cupimus.

Exo. 20. 17

Ec. 11. 2. 7.

Leu. 18. 7.

In his bonis maximè oculus ad mala debemus intendere. Sic Sapiens docet: *In die horum bonorum non immemor sis malorum; cogita in primis mala, qua in bonis existunt*. Quæ mala? An non malum boni, quod bonum sit momentaneum, non manens sed currens, sed auolans, mōxque deficiens? An non malum boni, quod turpe sit? omne bonum pulchrum, omne pulchrum bonum. Turpe est adeo bonum istud, vt turpitudinis nomine illud lex ipsa detestetur. *Turpitudinem patris tui, & turpitudinem matris tuae non discoperies. Turpitudinem uxoris patris tui discoperies. Turpitudinem uxoris tuae, & filia eius non reuelabis*. Et alia huiusmodi plurima habes in lege, vt videas, quam turpe sit, quod tibi bonum videretur. An non malum boni, quod boni maioris priuatio est; tollit sapientiam, tollit existimationem, tollit pacem, etiam diuitias ipsas consumit? Et quæ mala inde non procedunt? Dicat id Ammon filius Dauid; quin & Dauid ipse. Dicant Sichimitæ: dicat id primus ille mundus, qui in die bonorum, malorum noluit recordari, quæ illis Deus per Noë minitabatur, quæ mala non memorati experti sunt. Quid quod ait Sapiens. *Maligna hora oblivionem facit luxurie magna?* Si Iob maledixit diei natiuitatis suæ: quot sunt maledicētes diei voluptatis suæ? Malitia enim horæ, malum: quod vna hora tantum pateris, superat quanta bona haussisti in cubilibus & impudiciis: Si appenderentur bona illa, & calamitas horæ vnus, quæ inde processit, quasi arena maris hæc grauior apparet. Si experientia sic in-

1. Reg. 13. 11

Ec. 23.

2. Reg. 11. 2.

Gen. 34. 1.

Gen. 6. 2.

Ec. 11. 2. 9.

Iob 3. 3.

sic in-

sic iudicat in presenti, cur in futuro memoria non prospexit? Cogita, cogita ergo in bonis mala, ut non per bona in te mala excurrant & deriuentur. Imò & malitiam presentia cum bonis illis coniuncta videnda sunt, atque penitius consideranda. Hoc vnum dico: qui bonis illis adhæret, malus est ipse: malo autem nihil contingere potest boni. *Sicut enim non potest arbor mala bonos fructus facere; sic omnia etiã bona impij & peccatoribus in mala conuertuntur.* Ut sicut malum facit, sic bonum vllum excipere non potest. Ecce mala in bonis illis pessimis cogitanda. Heu! quid si bonis presentibus mala futuri sæculi mente coniungeremus? si malis bona? ô vtilem coniunctionem! Hanc præcipue petit Christus gehennam commemorans, & huius viæ terminum, de quo nunc agemus.

*Matt. 7. 17.
Eccl. 11. 33*

Sicut enim non potest arbor mala bonos fructus facere; sic omnia etiã bona impij & peccatoribus in mala conuertuntur. Ut sicut malum facit, sic bonum vllum excipere non potest. Ecce mala in bonis illis pessimis cogitanda. Heu! quid si bonis presentibus mala futuri sæculi mente coniungeremus? si malis bona? ô vtilem coniunctionem! Hanc præcipue petit Christus gehennam commemorans, & huius viæ terminum, de quo nunc agemus.

SECUNDA PARS.

Eccl. 11. 27

DE termino, ad quem acceditur in via, nunc acturi consideremus quod Sapiens verbis illis: *Malitia hora, oblivionem facit luxuria magna: hæc quoque addit: Et in fine hominis denudatio operum illius.* In quibus manifestat, quod merces, qua opera hominum remunerabuntur in fine, bona ne fuerint an mala, euidentissime demonstrabit. Quam rem summopere coram oculis nostris omnes nos operæ pretium est tenere. Tu ipse forte nescis quid agas, recte ne an perperam. Nam si nesciant alij non magnopere curandum est. Tu hoc ut videas, si non alibi, at prospice finem; finem vitæ, finem operum, finem tui ipsius operantis. Tunc enim denudatio erit operum: tunc manifesta erunt consilia cordis, & circumstantia operis, & hominis qualitates. Propterea Dominus finem hunc anteposuit menti nostræ dicens. *Et mittarum in carcerem. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas usque ad nouissimam quadrantem. Totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Alibi etiam de oculo, manu, & pede agens, dixit: *Bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quàm duas manus, & duos pedes habentem mitti*

Matt. 18. 8.

in ignem æternum. Ex quibus perspicuum est loca duo extra hunc mundum, & post hanc vitam dari. Alterum vitæ, alterum gehennæ, illum in cœlis, hunc in inferno: quæ quòd respondeant huius vitæ consuetudini & moribus ex hoc patet, quòd dicit Dominus. *Esto consentiens aduersario tuo, dum es in via cum eo, ne forte mittaris in carcerem. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proiice abs te, expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Consentire ergo, alioqui mittetur in carcerem. Quod scandalizat te, abs te proiice, alioqui corpus tuum mittetur in gehennam. Rursum apparet, quòd iusta est proportio inter meritum, & præmium, cum dictum sit. *Non exies inde, donec reddas usque ad nouissimam quadrantem.* Si autem hoc in mercedè iniquitatis, quis ambigat non idem euenire in bonorum laborum fructu glorioso? De carcere autem, cum tangitur ista proportio, solum mentio facta est, ut tertius quidam alius locus subostenderetur, qui carcer quidem est, sed non ut gehenna, quæ eadem dicitur ignis æternus, vnde exibat nemo in perpetuum. Nam ex hoc alio loco soluto aliquando eo omni, quod debetur, datur egressio. Ita sermonem suum Dominus temperauit, ut carcer quidem posset intelligi, locum, quem dicimus infernum & gehennam. Vnde quia ibi non erit vnquam debiti completa solutio, nullus vnquam erit exitus: possit nihilominus locus alius intelligi, quem appellamus Purgatorium: vbi perfecta purgatione & debito plene soluto, liber dimittitur, qui propter delicta sua illuc missus fuerat, & mundus ducitur in vitam æternam. Tria ergo loca nobis ex Domini verbis innuuntur, Cœlum, Infernus, & Purgatorium. Infernus solus impijs, qui hostes sunt Diuinæ Maiestatis, destinatus est. Cœlum & Purgatorium sunt filiorum Dei, qui viuentes in carne, a via veritatis non penitus recesserunt: Et quia in cœlum nihil introbit iniquitatum, his qui sunt immaculati, cœlum datur: Qui verò maculas quasdam habent, vel in corpore vel in opere, his oportet exui, ut de-

num

9 *Ps. 14. 2. Ps. 13. 3.*
 mum plene purgati ad montem Domini valeant ascendere. Nam *illic is solus habitat, qui ingreditur sine macula, innocens manibus & mundo corde.*

De his ergo omnibus locis conditiones attendamus duas: Quod inter illa videlicet, & hanc vitam, quædam sit proportio & congruentia; & quod iusta sit ista proportio & correspondentia. Proportionem notavit Abraham dicens diuiti, qui erat in inferno sepultus: *Recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: Hic vero consolatur, tu autem cruciarius: Et cruciarius & consolationis loca respectum habet ad vitam istam, in qua vel ad vitam ambulamus, id est; ad consolationem, vel ad perditionem, id est, ad cruciatum. Quæ consideratio multum valet ad excitandos*

Pro. 14. 19. fidelium animos, virtutem ut colant, & vitium spernant. Propterea monet Salomon: *Ne contendas cum pessimis, nec amuluris impios: quoniam non habent spem futurorum mali, & lucerna impiorum extinguetur.* Contendere cum pessimis hoc in loco est indignari de prosperitate maiorum, quod qui facit, in seipso quodammodo contendit, disputans & tabescens: *quare qui scelestus est, bonus frui à Deo permittitur in hac vita?* quamvis & ad æternam contentionem possit sententia accommodari: *Nam & cum proximo contendere, & pessimo, malum est.* Prohibemur itidem invidere impiorum prosperitati; atque ita erga eos regulatur nostra irascibilis, ne contra eos accendatur; regulatur & concupiscibilis, ne desideret illorum prosperos successus. Ratio vero ad hæc incitans ista est, quia huiusmodi homines impij promissionem non habent vitæ, quæ nunc est nec futuræ. Non quidem futuræ, quoniam non habent spem futurorum mali, nec est quod sperent in futuro quidquam boni, cum bona receperint in vita sua. Neque vitæ, quæ nunc est illam habent promissionem, quoniam lucerna inquit impiorum extinguetur: Eorum lucerna est rerum abundantia & claritas, quia inter cæteros splendent, quasi spectabiles, quæ mox extinguetur, vel contrariis succedentibus, vel ea succedente morte.

Tom. I. Bellinani.

Postulata ista congruentia inter præsens & futurum, ut mente simul utrumque coniungamus, quando diuina providentia illa sic re coniunxit, ut ad vnum sequatur aliud, nec possint vlla ratione distungi.

Hanc coniunctionem si feceris, fuerisque sapiens, tamen si alterum tibi arrideat, alterum aduersetur, ei quod arridet, libenti animo renunciabis. Propinquus ille viri Elimelech proposita sibi à Booz optione, si vellet partem agri ipsius Elimelech, illico respondit: *Ego agrum emam.* At ubi audiuit, quod Ruth quoque Moabitidem deberet accipere, subintulit: *Cedo tui propinquitatis: Neque enim posteritatem familia mea delere debeo.* Agrum voluisset, sed nomen familiae suæ perdidisset, cum fratris sui Elimelech nomen, Ruth ducens uxorem, suscitare deberet. Quod fecit iste in re leui, cur in re tam graui nos facere grauamur? Coniunge viam cum termino, compone cum præsentibus accidentibus futura terrentia & torquentia: Machiæ appone gehennam: concupiscentiæ, ignis ardorem: carnis voluptati, totius corporis interitum simul cum anima. At è vestigio ad duritatem, & asperitatem in his amouendis à nobis, quæ grata sunt, quæ chara, quæ vtilia, veluti oculus, manus, pes, admoue fideli cognitione bona futura, vitam æternam, gloriam Dei, regnum cælorum, & non videbitur tibi alperum. Propinquus ille iuri omendi agrum cessit, ne nomen deleteret familiae, illud transferens in propinquum.

Ruth 4. 8.

Ruth 4. 6.

Durum si visum est Abraham in principio eicere de domo sua Agar & Ismaëlem, mollita est dantes illa cum promissione ista: *1. Isaac vocabitur tibi semen: si filium ex Ancilla perdidisti, te Patrem constitutam multarum gentium: pro vno decies millies sexcentena millia apponentur tibi.* Ita & de Domino Iesu, qui fuit semen Abraham, in quo benedictæ sunt omnes tribus terræ, prædictum fuit post: *Si Is. 53. 11. posuerit pro peccato animam suam videbitur semen longauum.* Et de nobis omnibus stat sententia illa Veritatis: *Qui odit animam suam*

II Gen. 21. 12.

Isa 53. 11.

Ioan. 12. 29.

Y suam

suam in hoc mundo, in vitam custodit eam.
Non pigeat ergo huius mundi, vel prospere renuntiare, vel etiam aduersa tolerare.

12 Res altera, quæ hic consideranda venit, huius proportionis iustitia est & æqualitas. Reddetur enim vnique secundum

Rom. 2. 6.

Luc. 19. 16.

opera sua : & secundum mensuram delicti, erit & plagarum modus. Et qui decem mnas lucratus est, super decem ciuitates fuit constitutus. Qui ex mna Domini attulit quinque mnas, audiuit ab eo. Et tu esto super quinque ciuitates. Quæ iustitia non propriæ æqualitatis est, sed cuiusdam proportionis in bonorum maximè operum retributione, vt ibi patet, quod decem mnas, decem dantur ciuitates, pro quinque quinque. Vbi vide iustitiam, quod decem dantur decem, quinque quinque : qui plus lucratus est, plus consequitur mercedis, qui minus minus. Quod autem non sit æqualitas, ex eo vides, quod pro pecunia vna, quæ non est magni valoris, datur vna ciuitas. Vnde

Mat. 25. 21

Gen. 12. 16

Rom. 4. 11.

Pro. 24. 27

& a Domino dicitur : *Super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam.* Abrahæ pro eo, quod filium suum obtulit Deo, & proprius filius concessus est, & filius vni-genitus Dei promissus, qui inenarrabilem illi auxit generationem, ita vt sit Pater omnium credentium. Hinc habemus documentum illud. *Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum, vt postea adifices domum tuam.* Adificabis tibi domum, in qua quiescas in pace & vita sempiterna, si sapienter nunc & prudenter fuens operatus. Ità in mundo ab eo fit, qui rationabiliter sua disponit omnia : præparat & intus in animo, & foris in corpore, quæ sibi perficienda sunt; & vt domum adificet, præparat antè, quæ necessaria sunt: Sic enim ratio monet, & de exercendo agro sermo est Salomonis, quia *cultura hac suppeditantur expensæ ad domum adificandam.* Ergo per agriculturam intelligit omne licitum opus & aptum ad bona vera paranda, vt inde erigamus mentem ad parandam nobis quietem in domo Domini per opera laboriosa; scientes, quod iuxta opera lucrum & præmium, &

quantum quisque laborauerit, tantum & in deliciis erit. In malis autem non est quidem excessus, vt acerbius quis puniatur, quam sit comertus: *Iustus enim est index vltionis.*

At in opere, quod paruum videtur, maximum potest esse demeritum; modica delectatio maximi cruciatus iuxta contingit esse causa. Quid fuerunt regula aurea illa, ducenti sici argenti, & pallium occineum, quæ concupiscens Achan abstulit? & punitio tamen iuxta decretum Domini iustum ista fuit. Tollens Iosue Achan filium Zare, argentumque, & pallium, & auream regulam, filios quoque & filias eius, boues & asinos & oves ipsumque tabernaculū & cuncta supellectilē. Lapidauit eum omnis Israël; & cuncta, quæ illuc erant, igne consumpta sunt. Contemperat ille præceptum Domini factum per Iosue

Sit ciuitas hac anathema, & omnia, quæ in eis sunt, Domino. Quo præcepto sibi illa Deus quodammodo seruauerat, quæ ideo debebant profus extingui. Quidquid autem (inquit) auri, & argenti fuerit, & vasorum æneorum, & ferri, Domino confectur, repositum in thesauris eius. Quando-cunque quis peccat, quod Domini est, vsurpat sibi; siue rebus creatis abutatur, siue proximo noceat, siue in corpus suum peccet & in animam suam. Domini enim est terra, & plenitudo eius. Non parua res est Deum offendere, etiam in paruis rebus. Quicumque ergo peccauerit, iustas dabit suæ præuaricationis pœnas. Propterea dictum est sub asseueratione : *Amen dico tibi, non exies inde donec reddas usque ad nouissimum quadrantem.* Vide Deum se legibus etiam hominum accommodantem. Qui regis præceptum, per illius transgressionem immutat, punitur aliquando & in capite: cur non ita puniat & Deus? Ille corpus potest occidere, Deus autem in gehennam quoque perdere, vterque iuxta dignitatem & potestatem suam. Propterea vtrumque simul coniunxit Salomon, dicens. Time Dominum filii mi, & Regem, & cum detractoribus non commiscearis (detractor hic est, qui de-

trahit

MORALE.

trahit legi, vel verbo vel opere, spernit enim qui transgreditur) quoniam repente confurget perditio eorum (Dei, videlicet & Regis perditionem) & ruinam vtriusque quis nouit? Attendite vobis homines. Quis nouit quanta sit ruina, in qua illos mittunt Deus & Reges, qui mutant eorum præcepta, aliter viuentes, quam iubent (pro detractoribus Hæbreis est verbum, quo mutare significat, mutat autem, qui soluit, & non facit.)

PAVLVS Apostolus dum de Iudæis ¹⁵ dixit: *Nunquid sic offenderunt, ut caderent? Absit. Sed illorum delictio salus est gentibus, ut illos æmulentur.* Docet peccatis ipsis nostris Deum uti ad salutem nostram. Quandoquidem infidelitas Iudæorum occasio salutis fuit Gentium: Quamuis repelli mererentur Iudæi propter incredulitatem illorum, non fuissent tamen à Deo repulsi, nisi illis Gentes subrogare decreuisset. Neque malos malè perderet, nisi vineam suam locaret aliis agricolis, qui redderent ei fructus. Sed hæc eadem translatio & subrogatio, malis quoque ipsis, ingratis, & infidelibus in commodum cedit, ut illos (inquit Paulus) æmulentur. Nam Iudæi æmulantes nos, qui intrauimus in domum Domini, tandem resipiscunt, quando considerabit Dominus nouissima eorum. Neque minus eorum ipsorum rebellio, detrectantium terræ promissæ atque illius ingressui, utilis fuit illis. Quoniam propterea factum est, ut in deserto vagarentur quadraginta annos: quandoquidem in deserto culti & expoliti per Moysem à Deo fuerunt, ut ad terræ illius introitum appositiores essent. Quæ vagatio incedentium ad requiem apta figura est nostri itineris, quo ad locum æternitatis properamus, ut non immeritò dicat Dominus: *Esto cœntiens ciuò aduersario tuo in via.* Via vagatio, viæ consideratio multum valet ad nos excitandos, ut quæ in via, atque in itinere isto necessaria sunt, diligenter prouideamus. Quæ verò ista sunt: Charitas, Pax, Patientia. Propterea Ioseph dimittens fratres suos, postquam quæ opus erant in via, omnia abundè prouidit, demum dixit illis: *Ne irascamini in via. Vnà enim incedentibus, longumque iter facientibus nihil magis noxium incommodumque videtur, quam non esse, ubi exterius vniti sunt, in interiore quoque animi dispositione coniunctos.* Sæpè Salomon culpauit litigiosam vxorem, quod cum sit coniux iure videlicet corporeque coniuncta, mente aliena sit, & pacifica conuersatione.

14 Nè metiaris tu pœnam ex voluptate tua in peccando capta; ex diuina ordinatione, & offensione metienda est, quam quia non nosti, neque ruinam vales prænoscere. Sicut repente & inopinatò confurget perditio; Ità nemo scit quantum supplicij secum afferat ruina ista. Ruinam vtriusque quis nouit? Quid Rex cogitet aut facturus sit, non est facultas ad notitiam: At quis cogitatione poterit comprehendere, quàm horrendum sit incidere in manus Dei viuentis? Certum est hoc, quod iustus est Deus in omnibus operibus suis: certum est quoque, quod ait Propheta, *Deus æmulator, & vlciscens Dominus; vlciscens Dominus, & habens furorẽ; vlciscens Dominus in hostes suos, & irascens ipse inimicis suis.* Dominus patiens, & magnus fortitudine, & mundans non faciet innocentem. Hostis est Dei & inimicus, quicumque declinatà mandatis Dei, qui non consentit aduersario. *Qui vidit mulierum ad concupiscendam eam, qui scandalizantem se non eruit oculum, & non abscidit manum & pedem.* Cum his iuste irascitur, hos iuste vlciscitur, hos non veluti innocentes habet, quasi munder. Magna fortitudine, valet enim manus eius reddere vnicuique secundum opera sua. At simul patiens est, patienter agens, nolens aliquem perire, sed ad penitentiam conuerti. Quod si non fuerit conuersus tunc in illum emittet furorẽ suum, & non parceret oculus eius, & non miseretur. Dum ergo in via es, conuerte ad Dominum Deum tuum. Amen.

Nahum 1.1
1. Pet. 3.9
Eccl. 7.9

Rom. 11.11

Mat. 21.41

Gen. 45.24

Pro. 21.9.
Et 25.24.

tionem. Vnde est illud ab eo replicatum Pro-
uerbium: *Melius est sedere in angulo domus,
quam cum muliere litigiosa, & in domo
communi.* Magnum quippe incommo-
dum est, corpore coniunctos spiritu esse
diuisos. Propterea Ioseph simul itineran-
tibus apposuit dicit: *Ne irascimini in via.*

Gen. 45.44

Et Dominus iubet. *Esto consentiens aduer-
sario tuo cito, dum es in via cum eo.* Socie-
tatem notans itineris, quæ societatem fla-
gitat & mentis, ut quantumuis comes in
via tibi aduersa moriatur, tu contra etiam
cum his, qui oderunt pacem sis pacificus,
& molliter blandique loquaris cum his,
qui te gratis impugnant, & tibi sine causa
irascuntur. Vnio sit mentium, ubi est &
corporum. Ut fit quod dicit Apostolus: *V-*

Eph. 4.4.

num corpus, & vnus spiritus: hoc bonum
est, quod ex occasione mali comitis in via
nos excipere debemus, & lucrari.

16

Quæ verò est vita nostra, nisi via, qua
mouemur continuè, hinc secedentes, ali-
ud tendentes? Paulus prædicans Athe-
nicis inter vitam & essentiam, me-
dium posuit motum, dicens: *In ipso vini-*

Act. 17.28.

mus & mouemur & sumus. Mouemur
quidem agendo & cogitando iugiter, &
hoc libere; sed necessarius motus est, mo-
tus corruptionis, quo labentes sumus in
terra. Motus iste ut ad quietem ducit, ita
debet, ut si dux itineris nostri ut qui se co-
gitat esse moriturum, disponat sermones
suos in iudicio, intentus iugiter illi voci:

Isa. 38.1.

*Dispone domui tua quia morieris tu, & non
vives.* In via sumus, semper peregrinamur,
& nulla est requies, morti appropinqua-
mus. Si es, moueris; si viuis, moueris: es
quidem, sed in motu; viuis quidem, sed in
tempore, quod nunquam quiescit, sed
currit & volat. Et hæc non est ratio eos
impense mouens, qui continuè mouentur
& currunt? Quamobrem sic disponant vi-
tam suam, ut expleto motu isto tempora-
li, tum demum requiescant in requie æ-
terna? Sed heu! quot sunt, qui vnde fru-
ctum haurire deberent, damnum trahunt,
qui de accidentibus, quæ cadunt in via,
offensionem recipiunt; salutis loco, qui-
bus conueniunt verba illa Moysi: *Adhuc*

Deut. 31.27

vivente me semper consentioso egisti? Vixit

Moyse, dum per desertum perrexit popu-
lus, dum ad requiem aspirabat illis in ter-
ra promissionis repromissam. Sed quot,
sed quantæ contentiones fuerunt in popu-
lo illo? quantæ seditiones? quantæ rebel-
liones contra Deum, & contra Moysen?
Et in via hac, qua nos ambulamus num
defunt bella? lites? contentiones? lectæ? in-
sectationes? aduersantium impulsiones?
vindictæ? iniuriæ? offensiones? Viuente te
semper contentiosè egisti. Christus non
quasi sub conditione locutus est, dicens:
Si frater tuus habet aliquid aduersum te.
Sed absolute? *Esto consentiens aduersario
tuo cito, dum es in via.* Veluti vnuiuersæ
carnis, qui non aduersantia patiatur atque
sultineat. *Quia non est, qui faciat bonum,
omnes declinauerunt. Vnusquisque declina-
uit in viam suam;* via communi pergens
propter vitam corruptibilem, quæ omnes
comprehendit: declinat vnuiquisque in
affectu, in moribus, in actionibus in vi-
am suam, iurgia excitans, & à charitate
recedens. Propterea. *Esto consentiens ad-
uersario tuo.*

Durus est hic sermo. Concedo. Sed is,
qui Deum non querunt, qui mundum a-
mant, qui terrena cernunt, qui non ad fu-
tura prospiciunt. Cur putas cecinit Paltes
Propheta. *In toto corde meo exquisiui te,
ne repellas me à mandatis tuis.* Num repel-
let Dominus plebem suam? cur ergo ro-
gat iste non repelli? Vdidit repellentia
multa à mandatis Domini. Quanta vi o-
pus est aduersario consentire? te malè in-
iuriantem ex charitate corrigere? diligere
inimicum? malefacientibus benefacere?
calumniantibus bonum deprecari? Non
potest homo suis viribus repellentia ista
repellere: Auxilium petat ab eo, qui dat
benignitatem: tunc Dominus non repel-
lit, quando ut repellamur, non permittit.
Qui hanc difficultatem sentit, hic roget
Deum: hic clamet: *Domine salua nos, pe-*
rimus. Non adeò venti natem agitabant,
in qua erant Apostoli, sicut nos exagitant
affectiones istæ, turbines, tempestates,
quæ mentem eorum quatunt, qui in via
vitæ huius aduersarios tolerare coguntur.
Isti cla-

Mat. 3. 16. Iſti clament in fortitudine, vocem eleuēt,
& oculos ad eum, qui & ventis & mari im-
perat, quo imperante fit tranquillitas ma-
gna. Hoc eſt quod dixit Dauid: *In toto cor-*
poſui te. de meo exquiſiui te ne repellas me. Qui de-
clinant in via, & diuiſum eſt cor eorum in
his tempeſtatibus, interitum patiuntur.
Oſa 10. 2. *Diuiſum eſt cor eorum, nun̄ interibunt.* In-
quit Propheta. Vellent quidem eſſe in
caltris Chriſti, ſed pondus belli ſuſtinere
detrectant. *Velleſt Chriſtum ſequi*, ſed
cruce exonerati. Nuptijs eius ad eſſe præ-
ſentes; ſed ſine tumpu veltis nuptialis,
non frui manna ſolum, ſed & carnibus ve-
ſci cupientes. Non ſic, non ſic Dauid. *In*
toſo corde meo (inquit) *exquiſiui te.* *To-*
ſum me dedi ad te deprecandum, video ven-
tum validum, ſubmergor, niſi ad te cla-
mauerim. Quomodo potero ſuſtinere, niſi tu ad-
iuues me. Hoc eſt quod requiritur. Vbi
fortior hoſtium impuſus, ibi fortius eſt
reſiſtendum. Ibi eleuata voce fortius
clamandum ad Deum, qui clamantes
exaudit. A Domino diriguntur grefſus
viri. Quis autem hominum intelligere
potest viam ſuam? ſi per nos viam rectam
inuenire non poſſumus, vt neceſſe ſit à
Domino dirigi grefſus noſtros, num po-
terimus ambulare viam iſtam grandem,
niſi præſtet ipſe vires?
18. Cognoscat homo ignorantiam ſuam,
cognoscat imbecillitatem, non accuſet le-
gis impoſſibilitatem. Non potuiſſet po-
pulus per ſe mare rubrum tranſfretare: nõ
potuiſſet inſectantis Pharaonis manus ef-
fugere. Ceſſit mare, periit Pharao, ſed fi-
lij Iſrael ambulauerunt per ſiccum in me-
dio maris. *Viam munuit, inſectantem*
ſtrauiſt. At quod poterant ipſi facere, non
fecerunt: non ambulauerunt pedibus ſuis
liberati ab obſtantibus? *Surge, comede* (di-
xit Angelus ad Eliam) *grandis enim tibi*
reſtat via. Vt amouet exteriora impedi-
mēta, ita & impertitur adiumenta interio-
ra, Vtinam nos vellemus, non deeſſet ma-
nus Domini. Nos nobis debemus im-
perare, ſuperbiam deponere, diſcutere
inflationem. Quid culpæ fuit in Moyſe;
qui vixit Aaron in Sacerdotem? quid pec-
cauit Aaron, qui vocatus à Domino inuit

Sacerdotium? Et tamen Leuitæ Chore,
& focij tumentes ſuperbia ſtantes aduer-
ſus Moyſen & Aaron dixerunt: *Cur ele-*
uamini ſuper populum Domini? Tumor
mentis eorum illos diſperdidit. Sic in o-
mnibus euenit. Vince tu teipſum, domi-
nare in medio paſſionum tuarum, quæ
hoſtes ſunt animæ tuæ, & erit tibi pax.
Poterat Deus in deſerto ſic populo pro-
ſpicere, vt nullius rei vnquam indigentia
contigiſſet. Sed vbi probata fuiſſet eorum
fides? ſitierunt, eſurierunt, & clamauerunt
ad Dominum, & Dominus exaudiuit eos.
Ita aduerſarium tibi permittit, vt tu illi
conſentens, fidelis proberis & patiens vt
quantum diligas Deum appareat, pro eu-
ius amore diligis fratrem tuum, & con-
ſentis aduerſario tuo. Sic, quæ videntur
aduerſa, proſpera ſunt; qui aduerſantur
iuuant; aduerſarius auxiliarius fit. At tu
vide, ne quæ ad bonum tuum à Deo or-
dinata ſunt, cedant tibi in malum, nam in
bonum aliquorum certum eſt illa ceſſu-
ra. Sic Aaron confirmatus Sacerdos in
ſeditione Chore. *Sic Iudaorum paupertas*
diuitia gentium facta eſt. Caue ergo tu ri-
bi, & ſta in timore & tremore, ne alius
accipiat coronam tuam. O magnum emol-
umentum, quod nobis offert Dominus,
dimittens nobis in via Aduerſarios. Hac
ratione nobis pretium parat, quod pec-
cata, quibus in Deum iniuriſſimus, fa-
cillimè redimere valeamus, dimittentes
proximi debita, vt noſtra nobis miſeri-
corditer dimittantur. De hoc ergo gra-
tias aguamus, vt tantum beneficium Dei
gratia conſequamur, vt mundi ad Deum
accedere mereamur. Amen.

FERIA III. DOMINI.
CÆ DE SAMARITANA.

CONCIO PRIMA.

Audistis quia dictum est, qui-
cumq; dimiserit. *Matth. 5.*

Y 3

ARGV-